

На основу члана 5. став 2. Закона о признавању сорти пољопривредног биља („Службени гласник РС”, број 30/10),

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде, доноси

П Р А В И Л Н И К
О МЕТОДАМА ИСПИТИВАЊА СОРТЕ СОЈЕ
РАДИ ПРИЗНАВАЊА СОРТЕ

- Објављено у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 10/13 -

I. УВОДНА ОДРЕДБА

Члан 1.

Овим правилником прописују се методе испитивања сорте соје (у даљем тексту: сорта) на огледном пољу и у лабораторији, ради признавања сорте.

Методама из става 1. овог члана испитују се одређене битне особине сорте, ради утврђивања:

- 1) производне и употребне вредности сорте (VCU тест);
- 2) различитости, униформности и стабилности сорте (DUS тест).

II. МЕТОДЕ ИСПИТИВАЊА
ПРОИЗВОДНЕ И УПОТРЕБНЕ ВРЕДНОСТИ СОРТЕ (VCU тест)

1. Битне особине сорте

Члан 2.

Производна и употребна вредност сорте утврђује се на основу резултата испитивања одређених битних особина сорте које се односе на:

- 1) принос сировог зрна;
- 2) садржај влаге у зрну у моменту жетве;
- 3) принос зрна са 14% влаге;
- 4) висина до прве махуне у см;
- 5) отпорност на полагање и пуцање махуна;
- 6) толерантност на болести и штеточине;
- 7) садржај уља у семену соје;
- 8) садржај протеина (у процентима) у семену соје;
- 9) маса 1000 зрна у моменту жетве.

Сорта се испитује тако што се битне особине из става 1. овог члана сорте која се испитује, упоређују са битним особинама једне или више сорти стандард, а у складу са законом којим се уређује признавање сорти пољопривредног биља.

2. Испитивање на огледном пољу

Оглед

Члан 3.

Сорта се испитује у више локалитета на огледном пољу. Оглед чине елементарне парцеле на којима се врши испитивање.

Оглед из става 1. овог члана се изводи по плану „потпуно случајног блок система” у четири понављања.

Разврставање сорте

Члан 4.

Сорта се испитује на огледном пољу у складу са захтевом за признавање сорте у коме власник сорте, односно његов овлашћени заступник предлаже да се сорта, ради испитивања, разврста у одговарајућу групу према зрењу, и то као: веома рана (група 000 и 00), рана (група 0), средње рана (група I), средње касна (група II) и веома касна (група III).

Сорта разврстана на начин из става 1. овог члана, ради испитивања, сеје се у одређени оглед.

Предусев

Члан 5.

Предусев на целој површини огледног поља на коме се врши испитивање сорте мора да буде иста култура, али не може да буде уљана репица, сунцокрет и соја.

Агротехничке мере

Члан 6.

Сорта се испитује на земљишту које је пре сетве испитано на присутност земљишних штеточина и, по потреби, изводи се предсетвено третирање инсектицидима.

Количине минералних ђубрива, време и начин њихове примене, као и остале агротехничке мере примењују се на огледном пољу тако да буду у складу са највишим нивоом технологије производње соје, а ради испољавања генетског потенцијала сорте.

Сетва

Члан 7.

Семе сорте које се доставља за испитивање на огледном пољу мора да буде испитано на квалитет и мора да је здравствено исправно.

Сорта у плодореду, на истој огледној парцели, може да се сеје најмање после четири године, под условом да у том периоду нису сејане друге уљане биљне врсте.

Сетву сорти треба обавити истог дана, а у року који се у том локалитету сматра оптималним.

Постављање огледа

Члан 8.

У зависности од групе сорте из члана 4. овог правилника поставља се оглед за испитивање сорти са елементима датим у Тебели - Елементи огледа за испитивања сорте соје.

Табела - Елементи огледа за испитивања сорте соје

Елементи огледа	Група зрења				
	Веома рана (група 000 и 00)	Рана (група 0)	Средње рана (група I)	Средње касна (група II)	Веома касна (група III)
дужина основне парцеле (m)	5	5	5	5	5
ширина основне парцеле (m)	3	3	3	3	3
површина основне парцеле (m ²)	15	15	15	15	15
површина обрачунске парцеле	10	10	10	10	10
број редова	6	6	6	6	6
број редова у жетви	4	4	4	4	4
размак између редова (cm)	50	50	50	50	50
број семена у реду	138	125	113	100	88
број посејаних семена на парцели	828	750	678	600	528
размак између блокова (m)	1	1	1	1	1
број понављања	4	4	4	4	4
заштитни појас око целе огледне парцеле (m)	1	1	1	1	1

Евиденција података

Члан 9.

У току вегетације евидентирају се следећи подаци:

- 1) датум сетве;
- 2) датум ницања (више од 50% никлих биљака);
- 3) боја цвета;
- 4) боја длачица;
- 5) датум пуног зрења (када је у 95% махуна семе зрело);
- 6) датум жетве са следећим показатељима:
 - (1) висина биљке изражена у cm,
 - (2) висина биљке до прве махуне изражена у cm - мерење се врши од површине земље до висине нодије на којој се налази прва махуна, са истих биљака код којих се мери и висина биљке,
 - (3) полагање биљке оцењује се оценом од нула (0) до пет (5), са одговарајућим значењем, и то као:
 - оцена 0 - све биљке усправне,
 - оцена 1 - биљке мало искошене,
 - оцена 2 - биљке приметно нагнуте,

- оцена 3 - горња половина биљака повијена наниже,
- оцена 4 - биљке јако нагнуте, врхом додирују земљу,
- оцена 5 - већина биљака целом дужином лежи на земљи,

(4) пуцање махуна (приказује се % испуцалих махуна у односу на укупан број махуне у време зрења).

Жетва

Члан 10.

Непосредно пред жетву за сваку сорту, на основним парцелама, утврђује се број биљака на парцелици, при чему је дозвољено одступање од предвиђеног броја 20% мање до 10% више од тог броја.

Члан 11.

Извођач огледа обавља жетву у фази пуне зрелости сваке сорте посебно, без чекања да се цео оглед истовремено пожање.

За сваку сорту која се испитује, на свим основним парцелама, приликом жетве утврђује се принос сировог зрна, садржај влаге у зрну и маса 1000 зрна.

Праћење и оцењивање појаве болести

Члан 12.

У току испитивања сорте на огледном пољу врши се праћење и оцењивање појаве следећих болести: пламењача (*Peronospora manshurica*); бела трулеж (*Sclerotinia sclerotiorum*); црна пегавост - рак стабла (*Diaporthe phaseolorum var. caulivora*); бактериозна пегавост (*Pseudomonas syringae pv. glycinea*).

У случају појаве болести из става 1. овог члана оцењује се интензитет појаве тих болести оценом од један (1) до девет (9), са одговарајућим значењем о присуству болести, и то као:

- 1) оцена 1 - без симптома болести;
- 2) оцена 2 - до 2% оболелих биљака;
- 3) оцена 3 - до 5% оболелих биљака;
- 4) оцена 4 - до 10% оболелих биљака;
- 5) оцена 5 - до 20% оболелих биљака;
- 6) оцена 6 - до 40%, оболелих биљака;
- 7) оцена 7 - до 60% оболелих биљака;
- 8) оцена 8 - до 80% оболелих биљака;
- 9) оцена 9 - преко 80% оболелих биљака.

У случају појаве вирозе оцењује се интензитет појаве те болести у одговарајућем проценту оболелих биљака.

Евидентирање појаве штеточина

Члан 13.

Ако се у току испитивања сорте на огледном пољу појаве биљне штеточине у значајнијем броју врши се њихово евидентирање.

Узимање узорака за хемијску анализу

Члан 14.

За хемијску анализу семена узима се са сваког локалитета просечан узорак укупне масе 500 g који се састоји од смеше из сва четири понављања.

Узорак семена се пакује у натрон или платнену кесу, добро затвори, обележи шифрама које је имао у огледу и доставља овлашћеној лабораторији која ради хемијско-технолошке анализе узорака.

3. Испитивање у лабораторији

Члан 15.

Хемијско-технолошке анализе у лабораторији обављају се на просечним узорцима из свих локалитета.

На сваком узорку обављају се анализе на садржај влаге, протеина и уља у зрну.

4. Подаци о резултатима испитивања

Члан 16.

Извођач огледа који испитује сорту на огледном пољу евидентира следеће податке: назив извођача огледа; име и презиме одговорног лица за извођење огледа; локалитет на коме се изводи оглед; тип земљишта и садржај хранљивих материја у земљишту на коме се налази огледно поље; предусев; обављене агротехничке мере; податке из чл. 9, 10. и 11. став 2. овог правилника, као и друге податке који утичу на принос испитиване сорте (оштећења од дивљачи, птица, штеточина и природних непогода и друго).

Извођач огледа који испитује отпорност или толерантност сорте на болест из члана 12. овог правилника и појаву штеточина из члана 13. овог правилника евидентира податке о резултатима таквог испитивања, као и назив извођача огледа, име лица одговорног за извођење огледа и локалитет на коме се оглед изводи.

Извођач огледа који испитује сорту у лабораторији евидентира податке који се односе на садржај влаге, протеина и уља у зрну из члана 15. став 2. овог правилника, као и назив извођача огледа, одговорно лице за извођење огледа и локалитет на коме се изводи оглед.

Подаци из ст. 1-3. овог члана саставни су део годишњих и коначних резултата испитивања.

5. Обрада података о резултатима испитивања

Обрада података резултата испитивања приноса зрна и приноса уља

Члан 17.

Обрада података о резултатима испитивања приноса зрна и приноса уља, врши се израчунавањем анализе варијансе по плану „потпуно случајног блок система”, а оцена значајности се изражава на основу Lsd - теста или Dunnet-овог теста за поређење средина третмана са стандардом на нивоу значајности $p=0,05$ и $p=0,01$.

Поред оцене значајности из става 2. овог члана, израчунава се и коефицијент варијације (Cv) огледа.

За обрачун приноса уља користе се подаци укупног приноса зрна са обрачунске парцеле по понављањима и садржај уља у процентима.

Обрада података о резултатима испитивања осталих битних особина

Члан 18.

Обрада података о резултатима испитивања осталих битних особина сорте врши се израчунавањем аритметичке средине.

III. МЕТОДА ИСПИТИВАЊА РАЗЛИЧИТОСТИ, УНИФОРМНОСТИ И СТАБИЛНОСТИ СОРТЕ (DUS тест)

Члан 19.

Различитост, униформност и стабилност сорте испитује се методом одређеном техничким упутством за тестирање различитости, униформности и стабилности сорте.

IV. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 20.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број: 110-00-00091/2012-09
У Београду, 25. јануара 2013. године

МИНИСТАР

Горан Кнежевић